

Ferhat **YILDIRIM**

ferhat@enerjidunyasi.com.tr

Mavi Akım Rusya'dan Türkiye'ye doğalgaz nakletmek için Karadeniz geçişli büyük boru hattıdır. Boru hattı merkezi Hollanda olan Rus Gazprom ve İtalyan ENI ortaklığıyla kurulan Blue Stream Pipeline BV tarafından inşa edilmiştir. Blue Stream Pipeline BV boru hattının deniz bölümünün ve Beregovaya kompresör istasyonunun sahibidir. Gazprom boru hattının Rus topraklarında kalan bölümünün işletmesini üstlenmiş olup Türk topraklarında bulunan bölümün işletmesi ise Türk enerji şirketi BOTAŞ tarafından gerçekleştirilmektedir. Gazprom'un boru hattını inşa etmesindeki amacı Rus gaz iletim hatlarını arttırmak ve Türkiye'nin üçüncü ülkelerle enerji anlaşmaları yapmasına engel olmaktır. Mavi Akım hattının uzunluğu 1213 kilometre olup, Şubat 2003 tarihinde açıldı. Açılış törenine, Recep Tayyip Erdoğan'la birlikte, Vladimir Putin ile Silvio Berlusconi katılmıştır. Mavi Akım projesi, Ankara ile Moskova arasında 1997 yılında imzalanan anlaşmaya göre, 25 yıl süreyle, Türkiye'nin Rusya'dan yılda 16 milyar metre küp doğalgaz satın almasını öngörüyor. 1213 kilometre uzunluğunda doğalgaz taşıyan boru hattının, yaklaşık 380 kilometresi, Karadeniz'in altından geçmektedir. Deniz altındaki boru hattı, 2150 metre derinlikle, yeryüzünün en derindeki boru hattıdır. Hattın yapımını, İtalyan ENI şirketi üstlenmişti. Yıllık 16 milyar metre küp kapasiteli boru hattından Türkiye, 2002 yılı sonundan bu yana gaz almaktadır.

» **1984** SSCB ile ilk doğalgaz anlaşması

1984

» **1987** SSCB'den ilk doğalgaz ithali

1987

» **1987** Sovyet Birliği finansal sistemi serbestleşmiştir. Moskova kendi bankalarını kurmuş ve onlar için bu durum bir dönüm noktası olmuştur.

» **1989** Gazprom, SSCB Gaz Sanayi Bakanlığını yerine kurulan Devlet Gazprom Birimi'nin 1993 Şubat'ında kısmi özelleştirmesiyle tarihteki gerçek rolüne kavuşmuştur. Geldiği bu noktada, Rusya Federasyonu gaz üretiminin %94'ünü, dünya gaz üretiminin ise % 23'ünü gerçekleştiren bir şirket yapısına dönüşmüştür.

1989

» **1990** Sovyetler Birliği'nin çöküşü gerçekleşmiştir.

1990

» **Ocak 1990** Sovyet ve İsrail Ticaret Odaları arasında imzalanan protokolden sonra iş ilişkileri hukuki bir temele kavuşturulmuştur.

» **12 Haziran 1991** V. Putin, St. Petersburg Belediye Başkanlığı Uluslararası Komite Başkanı oldu.

1991

» **1991** Sovyet Birliğinin çökmesiyle birlikte Rusya, Hazar bölgesindeki etkinliğini büyük ölçüde kaybetmiştir.

» **1991** SSCB Arapların karşı koymasına rağmen İsrail ile barış yapmaya hazırlandı. 1989'un ortasından itibaren Moskova, Arap protestolarına rağmen İsrail'e Yahudi göçüne tekrar izin verdi.

» **Ağustos 1991** 1991 askeri darbesinin başarısız olmasıyla, Ortadoğu'daki Sovyet politikasında büyük değişiklikler meydana geldi.

» **Eylül 1991** Gorbaçov Eylül 1991'de, "siyonizm ırkçılıktır" kararının değiştirilmesinde ABD'ye destek oldu ve İsrail ile diplomatik ilişkilere tekrar başladı.

1992

» **1992** 1992 başında genç Rus ekonomisi kurulduğunda bu imparatorlar ruble-dolar kuru üzerindeki spekülasyonlarıyla büyük paralar kazandılar. Oysa Rusya tasarrufları hazine yerine oligarkların bankalarında toplanmaktaydı.

» **1992** Yeltsin 1992'de İsrail ile ilişkilerin hızla geliştirilmesi de dahil olmak üzere birçok dış politika hedefini gerçekleştirdi.

» **1992** İsrail Dışişleri Bakanı Şimon Perez Rusya'ya 4 günlük bir ziyaret gerçekleştirdi.

» **Eylül 1992** Perez ve Kozirev New York'ta İsrail-Rusya ikili ilişkilerinin geliştirilmesi için bir anlaşma imzaladılar.

1993

» **1993** Türkiye-İsrail Oslo Antlaşmaları'nın ardından oldukça yakın askeri ve stratejik ilişkiler geliştirdiler.

» **9 Eylül 1993** Türk ve Rus başkanları arasındaki görüşmelere ilişkin imzalanan protokolün 3. maddesinde, tarafların 1996 yılından itibaren doğalgaz miktarını 2 milyar metreküp arttırmayı ve bu miktarın daha da arttırılmasının değerlendirilmesi kararı alınmıştır.

» **1991** GAMA Endüstri AŞ ile ortak olarak GAMA-Gazprom şirketi kurulmuştur.

» **Nisan 1993** İsrail Devlet Bakanı başkanlığındaki heyet, birçok Yahudi'nin İsrail'e göç ettiği bölge olan Petersburg'un Belediye Başkanı Anatoli Sobçak'ı ziyaret etmiştir.

1994

» **1994** Bakü-Ceyhan Projesi Türkiye'nin Orta Asya ve Kafkas ülkeleriyle ilişkilerini sağlamlaştırmaya yönelik dağınık ama hedef gözetilen adımları Türkiye-ABD-İsrail ortaklığının iyiden iyiye dillendirmesi, bu döneme denk gelmiştir.

» **1994** Yamal-Avrupa projesi için Yamal boru hattı ilk aşama inşasına başlandı. Ancak Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla proje büyük değişikliğe uğradı ve Yamal gaz sahalarına tam bağlantı için öngörülen tarih 2016 olarak açıklandı.

» **Nisan 1994** İsrail Başbakanı İzak Rabin Moskova'yı ziyaret etti.

» **1994** Kırgızistan'da 4 Japon bilim insanı rehin alındı.

» **1994** AGİP ve LUKOİL eşit hisse ile LukAgip'i kurdular.

1995

» **30 Mayıs 1995** Lasserre Sponsorları (Del-Men ve Trans Canada), imzaladıkları mutabakat çerçevesinde hazırlamış oldukları çalışmalarını ziyaretleri sırasında Botaş'a sunmuştur.

» **12 Temmuz 1995** Yapılan görüşmeler neticesinde Botaş, Trans Canada, Del-Men ve Gazprom şirketleri bir araya gelerek, ortak çalışma grubu oluşturmasına yönelik bir anlaşma imzalamışlardır.

» **Ağustos 1995** Başbakan Viktor Çernomirdin, devlete ait dört büyük petrol yatağını Lukoil'e transfer etti.

» **29 Aralık 1995** Bakan-şirket yöneticileri görüşmeleri, Enerji Bakanı Şinasi Altınler ile Gazprom Başkanı Vyakhirev arasında devam ederek bir protokol hazırlandı, protokole 4.5 milyar metreküplük ilave gaz kararı eklendi.

» **1995** İki ülkenin gelişen ticareti 1995'te 500 milyon doları buldu ve İsrail, Rusya'nın Ortadoğu'daki ikinci büyük ticaret ortağı haline geldi.

» **16 Ocak 1995** Haig ve Niyazov Ankara'ya geldiler. Eski Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in de katılımıyla görüşmeler yapıldı. Türkmen gazının İran üzerinden Türkiye'ye taşınması için anlaşmaya varıldı.

1996

» **1996 Başı** Israel Electric Company isimli elektrik şirketinin özelleştirilmesi için önce çeşitli kararlar alındı, daha sonra başka bir kararla bu şirketin özelleştirilmesi en az 10 yıllığına yasaklandı.

» **25-26 Ocak 1996** İstanbul'da bir araya gelen konsorsiyum üyelerince gizlilik anlaşması imzalanmıştır. Mutabakat zaptı ve İsrail Hükümeti'ne sunulacak proje teklifi üzerinde müzakereler yapılmıştır.

» **11-13 Şubat 1996** Botaş, Tran Canada, Del-Men ve Gazprom şirketleri İsrail'de bir araya gelerek, mutabakat zaptı konusundaki müzakerelerini sürdürmüşler ve ayrıca hazırlanmış olan proje teklifini İsrail Hükümeti'ne sunmuştur.

» **11-13 Şubat 1996** İsrail'de gerçekleştirilen toplantılar sırasında, hükümet yetkililerinden edinilen bilgiye göre İsrail'de doğalgaz transferi için iki proje üzerinde daha çalışma yapılmıştır.

» **30-31 Temmuz 1996** Rusya-Türkiye-İsrail Doğalgaz Boru Hattı Projesi ile ilgili olarak Botaş-Trans Canada-Del-Men ve Gazprom ile doğrudan alınacak doğalgaz miktarı üzerinde ön mutabakata varılmıştır.

1996

» **Aralık 1996** Mısır, Türkiye ile bir belge imzaladı. Bu imza Mısır'ın İsrail'e barış hattı projesi konusunda "kazık atacağı" yönündeki şüphelerin güçlenmesine yol açtı, çünkü güzergahta İsrail'in olmadığı düşünülüyordu.

» **8 Ağustos 1996** ABD'nin bütün karşı çıkmalarına rağmen, Türkiye-İran ilişkilerinde yeni bir ivme kazandıracak dev gaz anlaşması Tahran'da imzalandı.

» **10 Aralık 1996** Gazexport ile Botaş Gama-Gazprom tarafından -hukuki ve idari formalitelerin tamamlanmasından sonra Turusgaz olacaktır- kontrat imzalanmıştır. Taraflar, 29.08.1997 tarihli çerçeve anlaşmasında, doğalgaz fiyatının, imzalanan bu kontrattaki fiyat ve formüllerden daha yüksek olmayacağına karar vermişlerdir.

» **23 Mayıs 1996** Türkiye'ye sevkiyatı yapılacak her ilave doğalgaz, GAMA-Gazprom şirketi kanalıyla gerçekleşecek.

» **25 Kasım 1996** Botaş'ın GAMA Gazprom'a yüzde 35 hisse ile iştiraki sonuçlandı ve şirketin adı Turusgaz oldu. Türkiye'deki gaz satışı daha önceki fiyattan daha pahalı bir fiyatla Turusgaz üzerinden yapılacak.

» **10 Aralık 1996** VEP Gazexport, RAO Gazprom ve Turusgaz olarak ilave gazın Türkiye-Bulgaristan sınırında Turusgaz tarafından satın alınması anlaşması yapıldı. Türkiye Cumhuriyeti'nin LNG'ler hariç en pahalı gaz anlaşması (Turusgaz ile ilgili de ilk anlaşma-Başbakan Necmettin Erbakan, Refahyol Hükümeti zamanı)

» **Aralık 1996** Ruslara göre Hazar bir iç denizdir ve bu nedenle BM Uluslararası Deniz Hukuku geçerli olamaz. Rusya, denizin her türlü kullanımıyla ilgili ortak hakların belirlenmesi yönünde bir çağrıda bulundu.

» **1996** Gazprom'un hesapları PwC'nin denetiminden geçti.

1997

» **1997** Rusya ve Türkiye arasında 16 milyar metreküp doğalgaz Karadeniz altından Türkiye'ye sevkiyatının yapılması anlaşması imzalandı.

» **Ağustos 1997** İsrail gerek sanayi, gerekse enerji üretimini hızla doğalgaza dayalı hale getirme kararını resmi olarak yayınladı.

» **27 Haziran 1997** "Acele" ibaresi ile gönderilen yazıyla, YPK kararı henüz alınmamış olmasına rağmen aralarında İran Projesi'nin de yer aldığı bir dizi proje için ödeme yapılmasını istediğini de bir not olarak belirtmiştir.

» **1997** "Rusya'da 1997 başında açıklanan 50 en etkili iş adamı listesinin ilk sırasında Gazprom'un patronu Rem Vyakhirev bulunuyordu. İkinci, üçüncü ve dördüncü sıralarda hem banka hem medya grubu sahiplerinin yer alması dikkat çekiciydi. Petrol devi Lukoil'in patronu Vagit Alekperov ancak beşinci sırada yer alıyordu. Rus ekonomisi için efsanevi bir "yedi banker" terimi ortaya çıkmıştı. Rus ekonomisinin yüzde 50'sini kontrol ettiği düşünülen 7 finans devinin 6'sının Yahudi sermayedarlar olması da dikkat çekiciydi."

» **Aralık 1997** Viktor Çernomirdin Türkiye'yi ziyaret etti

» **17 Ekim 1997** 4 doğalgaz santralinden Gebze, İzmir ve Adapazarı santrallerinde en iyi teklifi Enka-İntergen konsorsiyumu, Ankara santrali için de Bayındır-National Power konsorsiyumun verdiği açıklandı. Intergen-Amerikan Bechtel'in Shell ile ortak şirketi Bechtel aynı zamanda Türkmen Trans-Hazar boru hattı projesini inşa edecek şirketlerden biri oldu.

» **Temmuz 1997** İsrail Altyapı Bakanı Ariel Sharon, İsrail'in Rusya'dan gaz alımını 2000 yılında başlatmak istediğini açıkladı.

» **30 Haziran 1997** Refah Yol Hükümeti resmen sona erdi. Yerine Mesut Yılmaz Başbakanlığında ANAP Hükümeti kuruldu. Bu dönemde Mavi Akım projesi jet gibi hızlandı.

» **16 Temmuz 1997** Mavi Akım projesinin Samsun-Ankara hattının fizibilite çalışması tamamlandı. Türkiye içindeki hattın 446 kilometre uzunluğunda olacağı ve işin 403.7 milyon dolara mal olacağı açıklandı.

» **29 Ağustos 1997** Mavi Akım projesinin yapılması konusunda çerçeve anlaşması imzalandı. Süreç gerçek anlamda bu anlaşmayla başladı.

1997

» **29 Ağustos 1997** Çerçeve anlaşma Gazprom Yönetim Kurulu Başkanı Rem Vyakhirev ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhur Ersümer tarafından imzalandı. Doğalgaz boru hattı kapasitesi, 2000 yılı için 8 milyar metreküp, 2003 yılı için 16 milyar metreküp olacak ve gelecekte kapasite arttırılabilecektir. RAO Gazprom'un projeye ilişkin yatırımları, 20-25 yıllık uzun dönemli asgari alım taahhütü koşulludur. Bu anlaşma ile Turusgaz'ın büyük ortakları olan Gazprom ve Gama'ya büyük bir imtiyaz verileceği konuşuldu.

» **1997** 1997 sonu Türkiye-Rusya Mavi Akım Anlaşması'nı imzaladı.

» **1997** Rusya-İsrail ilişkilerinin temel kırılma noktasını 1997 Mart ayında İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu'nun Moskova ziyareti oluşturdu. İran'a askeri destek verilmesinden dolayı İsrail'in memnun olmadığı görüşmede vurgulandı.

» **Aralık 1997** Mavi Akım anlaşması imzalanmasının ardından çok büyük tartışmalar başladı.

» **Aralık 1997** Mavi Akım anlaşmasından 3 gün sonra Gazprom, Stroytransgas-Öztas-Hazinedaaroğlu ortaklığı Botaş'a bildirildi.

» **15 Aralık 1997** Rusya Başbakanı Viktor Çernomirdin, Mavi Akım anlaşmasını imzalamak için Türkiye'ye ziyaret gerçekleştirdi ve Başbakan Mesut Yılmaz ile beraber Mavi Akım anlaşmasını imzalandı.

1998

» **1998** Gazprom, Yamal-Nenetsk Sibirya bölge idaresine olan vergi borcunu gaz olarak ödedi.

» **1998** 1998-2000 Rus oligarşisi iki yıl gibi bir sürede büyük çaplı değişim geçirmiştir. 1998'de güç 10-12 kadar oligark tarafından paylaşılırken 2000 yılında bir çok yeni oligark yerini almıştır. Ayrıca oligarkların temsil ettiği gücü yaratan sektörler sayıca epey artmıştır. 1998 yılı itibarıyla ana olarak petrol, gaz, bankacılık gibi alanlar oligarkları yaratırken, 2000 yılında bunlara medya, sanayi, ticaret, bilişim gibi bir çok yeni alanlar eklenmiştir. Kısacası Rus sistemi iki yıl içinde birçok yeni sektörde dev şirketler yaratabilecek dinamizmi yakalamıştır.

» **1998** Resmi Gazete'de Rusya ve Türkiye arasında 16 milyar metreküp doğalgazın Karadeniz altından Türkiye'ye sevkiyatı anlaşması yayınlandı.

» **2 Haziran 1998** Rusya Devlet Başkanı Yeltsin, Rusya'da ekonomik krizden çıkış arayışları içinde iken Rus oligarkları (Batı'nın tabiriyle "Robber Barons") ile ilk toplantıyı yaptı. Kremlin'de yapılan toplantıya 10 etkili iş adamı katıldı: Rosprom-Yukos Grubu Başkanı Mihail Kodorkovski, Medya imparatoru Media-Most Grubu Başkanı Vladimir Gusinski, Interros Başkanı Vladimir Potanin, Alfa Group Başkanı Mihail Fridman, SBS-Agro Başkanı Aleksandr Smolenski, Rossiisky Kredit Başkanı Vitali Malkin, Gazprom Başkanı Rem Vyakhirev, Lukoil Başkanı Vagit Alekperov, Unified Energy System Başkanı Anatoli Chubays, Surgutneftegaz petrol ve gaz şirketinin Başkanı Vladimir Bogdanov.

» **12 Haziran 1998** 10 oligark kendi aralarında bir kez daha toplanarak Yeltsin'in vergi disiplini sağlama yönündeki çabalarını destekleme kararı aldılar. Sonuçta bir destek deklarasyonu yayımlandı.

» **16 Haziran 1998** Başbakan Kireyenko oligarklara hükümetin krize karşı mücadele programını anlattı.

» **3 Temmuz 1998** Gazprom Başkanı Rem Vyakhirev Yeltsin ile görüşerek, vergi konusunda Gazprom'un içine düşeceği çıkmazı anlattı. Vyakhirev, Gazprom'un vergi borcunun 12 milyar ruble (1.9 milyar dolar) iken kuruluşlarının alacaklarının 13 milyar rubleyi aştığını belirtti. Vyakhirev aynı zamanda Başbakan Kiriyenko ile görüştü ve şirketin vergi borçlarının ödenmesine ilişkin bir protokol imzalandı. Protokol ile hükümet, Gazprom'a söz konusu fon kuruluşlarının borçlarını ödeyeceği garantisini verdi. Gazprom'a borçlarını ödemesi için 6 Temmuz'a kadar süre tanındı. 2 Temmuz'daki bu açıklamalar, borsadaki Gazprom hisselerinin yüzde 14 oranında düşmesine yol açtı.

1998

» **1998** 1998 krizinde Yeltsin'in krizden çıkış için oligarklardan yardım istemesi, onlardan devasa kârlarından biraz fedakarlık rica etmesi, yapının hangi temelleri üzerinde kurulduğunu açıkça ortaya koyuyordu.

» **Mayıs 1998** V. Putin Rusya'nın bölgelerden sorumlu yöneticiliğini üstlendi.

» **Ocak 1998** Petrol fiyatları düşüşte, dünya piyasalarında Rusya'ya güven azalmış durumda. Rusya'nın kötüleşen finansal şartları, bankerlerin para bulmasını zorlaştırıyordu.

» **17 Ağustos 1998** Hükümet rubleyi devalüe etti. Bankerler kendilerini iflastan koruyabilmek için hükümet üzerinde büyük bir baskı kurdular. Devalüasyonun ardından borçlarının ödenmesinin ertelenmesini istediler. Sonuçta Berezovski'nin öncülüğünde, imparatorların tepkisiyle, Kiriyenko gidip Çernomirdin Başbakan olarak geri geldi.

» **18 Şubat 1998** Anasol-D Hükümeti döneminde Rusya ile imzalanan ilave 8 milyar metreküp gaz alımına ilişkin anlaşmada gazın Turusgaz üzerinden alınacağı ve fiyat arttırımına tabi olunacağı hükme bağlandı.

» **1998** Essen merkezli RuhrgasAG, Gazprom hisselerinin yüzde 2.5'ini satın aldı.

» **Nisan 1998** Mavi Akım Anlaşması'nın ardından başlayan tartışmalar TBMM Genel Kurulu'nda ele alındı.

» **Haziran 1998** Merhav Şirketi'nin Başkanı Yosef Maiman, İsrail Trans-Hazar boru hattı projesini gündeme getirdi.

» **28 Kasım 1998** Türk-Rus tarafları arasında Mavi Akım sürecinde belirleyici olan ilginç bir protokol imzalandı.

» **1998** Ortadoğu'dan petrol ihracatı %85.5'e ulaştı.

» **1998** ENI ile Rusya arasında anlaşma sağlandı.

» **Şubat 1998** Rusya Devlet Başkanı Boris Yeltsin İtalya'ya ziyaret gerçekleştirdi.

» **Şubat 1998** ENI ile Rus şirketleri arasında Gazprom işbirliği anlaşması imzalandı.

1999

» **Kasım 1999** Kasım ayında İstanbul'daki AGİT Zirvesi sırasında Bakü-Ceyhan anlaşması Türkiye, Azerbaycan, Gürcistan ve Türkmenistan tarafından imzalandı.

» **Eylül 1999** Mesut Yılmaz, Washington'a yaptığı ziyarette Mavi Akım'ın önemi konusunda Amerikan yetkililerle bağlantı kurmaya çalıştı.

» **Eylül 1999** Amerikalılar Mesut Yılmaz'a bu projeden hoşlanmadıklarını söylediler. O ise projede ısrarcı olarak Washington'dan sonra Moskova'ya gitti.

» **Ekim 1999** Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel Azerbaycan ziyaretinde, "Biz kimde doğalgaz varsa alacağız" demecini verdi.

» **Aralık 1999** Bülent Ecevit, Rusya ile protokol imzaladı.

» **Şubat 1999** Bülent Ecevit, ABD ziyaretinde Cumhur Ersümer ve İsmail Cem ile beraber Kissinger ile görüştü.

» **23 Kasım 1999** Deniz geçişinin inşaatına yönelik yapım kontratı Gazprom, ENI, Saipem, Bouygues Offshore, Japan Mitsui-Sumitomo-Itochu konsorsiyumu arasında imzalanmıştır.

» **18-19 Kasım 1999** Ankara'da AGİT zirvesinde Orta Asya ve Kafkasya cumhuriyetleri devlet başkanları Bakü-Ceyhan bağlantısıyla ilgili deklarasyona imza atıldılar.

» **1999** Mavi Akım ve Bakü-Ceyhan projelerinin aynı döneme denk gelmesi Türkiye'nin Rusya-ABD ikilemi yaşamasına neden oldu.

» **Şubat 1999** Trans-Hazar boru hattının Azerbaycan ve Gürcistan üzerinden Türkiye'ye ulaşması için anlaşma imzalandı.

» **1999** Alman BASF şirketinin iştiraki Wintershall Gas GmbH ile Gazprom birçok arama, üretim ve taşıma projesi için ortaklık kurdu.

» **1999** Dönemin Türkiye Cumhuriyeti Enerji Bakanı Cumhur Ersümer, beraberinde bir heyet ile Türkmenistan'ın başkenti Aşkabat'a gitti.

» **1999** Enerji Bakanı Cumhur Ersümer'e Gazprom Başkanı Rem Vyakhirev imzalı bir mektup göndererek, vergi protokolü konusunda tedbir alınmasını istedi.

» **1999** Başbakan Bülent Ecevit'e, vergi protokolü konusunda tedbir alınması ile ilgili Rus Dışişleri Bakanı imzalı bir mektup geldi.

» **Eylül 1999** Rus gaz şirketi Gazprom'un başkanı Vyakhirev, Rusya Parlamentosu Duma'da Rusya'nın uluslararası projedeki varlığıyla ilgili özel oturuma katıldı ve Rusya'nın gaz ihracatını arttırmasında Mavi Akım'ın önemini anlattı.

» **11 Ocak 1999** Ecevit hükümeti kuruldu, enerji bakanlığına Ziya AKTAŞ geldi.

» **21 Mayıs 1999** Türkmenistan ile 30 yıl boyunca 16 metreküplük doğalgaz alım antlaşması imzalandı.

» **5-6 Temmuz 1999** Botaş heyeti Rusyaya ziyaret gerçekleştirdi.

2000

» **26 Mart 2000** Putin, yapılan Devlet başkanlığı seçiminde oyların yüzde 52.94'ünü aldı. Böylece 1. turda Rusya Devlet Başkanlığına seçildi.

» **Mayıs 2000** Putin Türkmenistan'dan alınan gazın artırılmasını öngören anlaşmayı imzaladı.

» **Ekim 2000** Rusya Başbakanı Kasyanov, Türkiye'yi ziyaret ederek, projeyi ilk başlatan ülke olarak Rusya'nın gaz rekabetinde konumunu güçlendirmiştir.

» **19 Temmuz 2000** Gazprom'a bağlı Gazexport Gaz Satış Müdürü Valbery Nosov, Doğalgaz zirvesi başlıklı bir toplantı düzenlemiştir.

» **14 Haziran 2000** 22742 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan ihale ile (Necmettin Erbakan Başbakanlığı döneminde) yap-işlet-devret modelinden yap-işlet modeline geçiş yapıldı.

» **Kasım 2000** Gazprom ile Media Most arasında imzalanan 300 milyon dolarlık finansman anlaşması ile NTV'nin %46'sı Gazprom'a geçmiştir.

» **11 Nisan 2000** Banco Commerciale Italiano, Medi Kreditta Centrale ve W. Deutsche Landesbank'tan oluşan bankalar konsorsiyumu ile kredi sözleşmesi imzalanmıştır.

» **22 Mayıs 2000** Botaş Genel Müdürü Gökhan Yardım Mavi Akım ile ilgili gelişmeleri aktarmıştır.

» **2000** Gazprom'un AB içindeki payı % 41'e ulaşmıştır.

» **2000** Türkiye, Batı Avrupa'da Gazprom'un en hızlı ilerleme kaydettiği ülke oldu. Türkiye'ye gaz ihracatı %82 arttı.

» **1 Haziran 2000** TBMM Genel Kurulu Mavi Akım'ın Karadeniz geçişi için vergi avantajları getirecek vergi protokolünü görüşmeye başladı.

» **2000** Rus Başbakan Mihail Kasyanov Türkiye'ye ziyaret gerçekleştirdi. Rusya, Türkmen gazını satın almaya başladı.

» **2000** İtalya, 1973 yılında 18 milyar metreküp olan gaz ihtiyacını, 71 milyar metreküpe çıkarmıştır.

21.5.2002

MAVİ AKIM PROJESİ'NİN KARADENİZ GEÇİŞİNDE KULLANILACAK BORULARIN KAYNAKLAMA İŞLEMLERİ SONA ERDİ

Türkiye'nin mega projeleri arasında yer alan Mavi Akım Projesi'nin, Karadeniz geçişini sağlayacak olan 2. hattının yapım işlemlerinin Ağustos ayında bitirileceği belirtilirken, projeyi üstlenen İtalyan Saipem firmasının, 5 Temmuz 2001 tarihinde Samsun'da başladığı boru kaynaklama ve kaplama işlemlerini tamamladığı bildirildi. Samsun'da kurulan kaynak ve kaplama fabrikasında, Japonya ve İngiltere'den ithal edilen 12 metre uzunluğundaki toplam 64 bin boru, 4'erli olarak birleştirilerek 48 metre halinde kaplandı.

8.6.2001

"MAVİ AKIM PROJESİ HAYATA GEÇİRİLECEK"

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Zeki Çakan, ülkede kendi bakanlığı da dahil her alanda yolsuzlukla mücadelenin sonuna kadar kararlılıkla sürdürüleceğini söyledi. Bakan Çakan, "Bazı politikacıların karşı çıktığı Mavi Akım Projesi hayata geçirilecektir." dedi.

5.7.2001

MAVİ AKIM DENİZ GEÇİŞİ İÇİN İLK KAYNAK

Rusya'dan Türkiye'ye yılda 16 milyar metreküp gaz taşıyacak olan ve 374 kilometre uzunluğundaki Mavi Akım Projesi'nin deniz geçişi için ilk kaynak bugün törenle yapıldı.

4.8.2001

DÜNYANIN EN BÜYÜK YÜZER VİNCİ ÇANAKKALE BOĞAZI'NDAN GEÇİŞ YAPTI

Mavi Akım projesi çerçevesinde deniz altına doğalgaz boru hattı döşeyecek olan dünyanın en büyük yüzer vinci Çanakkale Boğazı'ndan geçiş yaparak Marmara Denizi'ne açıldı.

13.8.2001

"TÜRKİYE MAVİ AKIM PROJESİ İÇİN 339 MİLYON DOLAR, RUSYA 2.7 MİLYAR DOLAR YATIRIM YAPMAKTADIR"

Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. (BOTAŞ) tarafından hazırlanıp bastırılan "Mavi Akım Gerçeği" adlı kitapçıkta, projeyle Türkiye'nin doğalgaz konusunda Rusya'ya bağımlı hale gelmeyeceği savunularak, "Türkiye, Rusya'dan gelen gazın yanı sıra, İran, Azerbaycan, Türkmenistan ve Mısır'dan doğalgaz almayı planlamaktadır. Bu projeler işlerlik kazandığı takdirde, Rusya'nın Türkiye pazarındaki ağırlığı yüzde 50'nin altına düşecektir" denildi.

2001

- » **2001** Ekonomik Kriz sebebiyle Türk Halkı doğalgaza milyonlarca fazla para ödemek zorunda kaldı.
- » **8 Haziran 2001** 2001 kışında Rusya Gürcistan arasındaki askeri üs problemi sırasında Rusya bir anda doğalgaz vanalarını kapattı ve Gürcistan karanlıkta kalmıştır.
- » **20 Temmuz 2001** İtalyan dev platformu 'Castoro Otto' İstanbul Boğazi'nden törenle geçiş yapmıştır.
- » **22 Temmuz 2001** BOTAŞ Genel Müdürü Gökhan Yardım görevinden alınmıştır.
- » **Mart 2001** Azerbaycan Devlet Başkanı Haydar Aliyev'in Türkiye ziyareti sırasında Azerbaycan'dan 2004-2018 yılları arasında gaz alımına ilişkin anlaşma imzalandı.
- » **2001** ENI ile Snam birleşmiştir.
- » **2001** 2000'li yıllarda temeli atılan Rete Ga Italie S.p.A isimli doğalgaz şirketi faaliyete başlamıştır.
- » **2001** ENI'nin piyasa değeri 62 milyar Euro düzeyine ulaşmıştır.
- » **2001** Agip'in alt şirketi olarak Stoccaggi Gas Italia S.p.A kurulmuştur.

19.10.2002

ANAP GENEL BAŞKANI MESUT YILMAZ: "CHP MAVİ AKIMA KARŞIDIR"

Mavi Akım projesine de değinen Mesut Yılmaz, "Merak etmeyin. Hem Karadeniz Otoyolu bitecek hem de Mavi Akım projesi hayata geçecek. Biz doğalgazı geç keşfettik. Doğalgaz sayesinde en ucuz, en temiz enerji gelecek. Bugün Türkiye'de sadece 5 tane ilimiz doğalgaz kullanıyor. 2004 yılında 60 tane ilimiz doğalgaz kullanacak. Avrupa'ya gidecek doğalgazın vanası Samsun'da olacak" dedi.

19.11.2002

MAVİ AKIM'DA ALTIN KAYNAK

Karadeniz'in altından borularla Samsun'a getirilen Mavi Akım Projesi'nin Samsun-Ankara Doğalgaz 2. Boru İletişim Hattı'nın bitmesi nedeniyle, Samsun'un Çarşamba İlçesi Durusu Mevkii'nde "Altın Kaynak" töreni yapıldı. Törende "Altın Kaynağı" Samsun Valisi Muammer Güler yaptı.

2004

- » **2004** 1.9.2004 tarihinde Rus Lider Vladimir Putin Türkiye'ye resmi bir ziyaret gerçekleştirdi.

1.9.2004

32 YIL ARADAN SONRA İLK DEFA BİR RUS LİDER TÜRKİYE'YE ZİYARET YAPTI

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, CNN Türk Manşet programının yapımcısı Mehmet Ali Birand'ın konuğu oldu. Putin, "Türkiye tam olarak bağımsız bir çizgi yakalamış ve uluslararası alanda itibarı artmıştır" dedi.

10.6.2005

YÜCE DİVAN YARGILAMALARI DEVAM EDİYOR

Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanları Cumhur Ersümer ve Zeki Çakan'ın, "ihaleye fesat karıştırmak ve görevi kötüye kullanmak" suçlarından Yüce Divan'da yargılanmalarına bugün devam ediliyor.

17.11.2005

"RUS ŞİRKETLER TÜRKİYE'DEKİ DOĞALGAZ PAZARINDA YENİ İŞLERE HAZIRDIR"

Mavi Akım Doğalgaz Boru Hattı'nın resmi açılışında konuşan Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Rusya'nın Türkiye'deki doğalgaz pazarında yeni işlere hazır olduğunu belirtti. İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi de, projenin teknolojik yanının üstünlüğüne dikkat çekerek, bu projeye insanın kendini gururlu hissettiğini söyledi.

- » **2005** 17.11.2005 tarihinde Mavi Akım Projesi liderlerin katılımı ile düzenlenen resmi tören ile açıldı.

2005

2.7.2003

GAZPROM BAŞKAN YARDIMCISI KOMAROV: TÜRKİYE'DE DOĞALGAZ ALT YAPISINA YATIRIMLAR YAPMAYA HAZIRIZ

Gazprom binasında basın toplantısı düzenleyen Yuriy Aleksandroviç Komarov, anlaşmaya göre 1 Ocak-30 Haziran tarihleri arasında Mavi Akım'a tanınan deneme süresinin sona erdiğini ve 1 Temmuz'dan itibaren Türkiye'nin 'take or pay' sistemine göre almadığı doğalgazın bile parasını vermek zorunda kalacağını belirtti.

12.2.2005

"ENERJİDE RÜŞVET" OPERASYONU

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesindeki yolsuzluk iddiaları üzerine başlatılan operasyonda gözaltına alınan ve 3 gündür Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde sorgulanan zanlılar adliyeye getirildi. Aralarında üst düzey bürokratların da bulunduğu 13 zanlının yargılanmasına bugün başlanacak.

- » **2005** Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanları Cumhur Ersümer ve Zeki Çakan'ın, "ihaleye fesat karıştırmak ve görevi kötüye kullanmak" suçlarından Yüce Divan'da yargılanmaya başlandı.

- » **2005** Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na Mavi Akım ile ilgili operasyon düzenlendi.

HAZAR BÖLGESİ ÜLKELERİNİN BAĞIMSIZLIĞINA KAVUŞMASI

MAVİ AKIM

BOTAŞ

Hazar bölgesinde bulunan ülkelerin bağımsızlığa kavuşmasının ardından Botaş'ın değeri artmıştır.

RANT KAVGASI

EKONOMİK RANTA SAHİP OLMA KAVGASI BAŞLAMIŞTIR.

TORPİLLİ ATAMALAR

TORPİLLİ ATAMALAR PEŞPEŞE GELMİŞTİR

BOTAŞ GENEL MÜDÜRÜ NEVZAT ARSEVEN

MESUT YILMAZ'IN EN YAKIN ADAMLARINDAN NEJAT ARSEVEN'İN KARDEŞİ

BOTAŞ GENEL MÜD. HÜSEYİN KILAVUZ

VAKIFBANK ESKİ GENEL MÜDÜRÜ HASAN KILAVUZ'UN KARDEŞİ

TASFİYE

BOTAŞ'TA SİYASİ İDEOLOJİK TASFİYE HAREKETLERİ BAŞLADI

BOTAŞ GENEL MÜD. YRD. UĞUR BAŞER

ANAP'LI MUSTAFA TAŞER'İN KAYINBİRADERİ

BOTAŞ GENEL MÜD. YRD. FUAT CELEPÇİ

HÜSAMETTİN ÖZKAN'IN YEĞENİ

Anlaşmayı imzalayan **BOTAŞ Genel Müdürü Nevzat Arseven**, projenin sahibi gibi anılmış ve o zamanlar Mavi Akım'ın gelmişi geçmişi hep ondan sorulmuş.

Daha sonra proje ile anılan **BOTAŞ Genel Müdürü Gökhan Yardım**, mahkeme tarafından yargılanarak hapis cezasına çaptırıldı ve aldığı ceza 6 milyon lira paraya çevrildi.

AVRASYA'DA ÇÖZÜMSÜZLÜĞÜN ÖYKÜSÜ

FERHAT YILDIRIM

Sonuç Yerine: Eski ve Yeni Büyük Oyunlar

1842

Büyük oyun nitelemesi Haziran ayında İngiliz Yüzbaşı Arthur Conolly tarafından ilk defa kullanılmıştır.

1870

1870'lerden itibaren İngiltere, Osmanlı'yı Ruslara karşı ayakta tutma politikasından kademeli olarak vazgeçerek, Osmanlı'yı parçalayıp, paylaşma yolunu seçmiştir.

1877

Osmanlı Rus Savaşı (93 Harbi) 1877-78

19.YY

Büyük oyun 19. yüzyılın sonunda Hindistan'da bulunan İngiltere ve Rusya'nın, Orta Asya ve Afganistan'ı kendi nüfus alanlarına katmak için büyük bir rekabete girmesiyle yaşanan olaylar zincirine verilen addır.

1917

15 Kasım 1917 tarihinde kafkaslarda Türk devletlerinin Türkiye'nin yardımı ile yerli hükümet kurma girişimleri başarıyla gerçekleşti.

1918

Şark orduları grup komutanı Halil Paşa, Başkumandanlık Erkanı harbiyesine şifreli bir mesaj göndererek, enerji hakları konusunda büyük oyun tezgahlandığını bildirmiştir.

1980

1980'li yılların başında Dünya Bankası gibi kuruluşların etkisiyle Turgut Özal operasyonu ile milli petrol şirketi parçalanmıştır.

2002

Rusya'nın Türkiye'ye karşı hamlelerini seyreden ABD, 3 Kasım 2002 sonrasında durumu düzeltmeye çalışmış gibi davranmıştır. Bir fayda sağlamamıştır.

MAVİ AKIM PROJESİ'NİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Ferhat
YILDIRIM

ferhat@enerjidunyasi.com.tr

Dünya'da yakın tarihimizde yaşanan tüm kaosların arkasında enerji savaşlarının olduğunu hepimiz biliyoruz.

Değerli okur, bu sayımızda Fırat Gazel tarafından kaleme alınan ve Semih Sökmen'in yayına hazırladığı 'Mavi Akım: Avrasya'da Çözumsuzlükün Öyküsü' kitabının kritiğini çıkararak sizler için 'özel bir ek' hazırladık. Bu çalışmayı hazırlamamızda şahsıma ve ekibimize yol gösteren Sayın hocam Prof. Dr. Abdülrezak Altun'a teşekkür etmeyi de bir borç bilmekteyim.

Mavi Akım eserinin sahibi Fırat Gazel kitabı ile alakalı özel bir sayı çıkardığımızı öğrendiğinde mutlu olduğunu da sizlere aktarmak isterim.

Çalışmada Mavi Akım projesi ile alakalı tüm süreci infografik uygulamalarla aktardık.

Türkiye'nin en fazla gündemine oturan ancak detayları kamuoyu tarafından halen tam olarak bilinmeyen bu süreçte yaşananları bir bütün halinde özel ekimizde göreceksiniz.

Esasında detayları o zamanlar bilmemizin asıl nedeninin sürecin şeffaf olarak yürütülmemesinden kaynaklandığı bir gerçektir.

Konuya bir bütün olarak resmettiğimizi düşündüğümüz çalışmamız, projenin evlerimize, fabrikalarımıza doğalgaz taşımaktan öte ne gibi anlamları olduğunu apaçık şu anda gün yüzüne çıkarmış durumdadır.

Mavi Akım Projesi, sadece Türkiye'nin değil, birçok ülkenin, bölgenin geleceğini çok yakinen ilgilendiren ve aynı zamanda enerji savaşlarının başladığı zamana denk gelmektedir.

Devletimizin kurumlarında, mahkemelerde, zihinlerde ve bilinmeyen birçok yerde bulunan projenin gerçeklerini yaptığı araştırmalarla ve

belgelere dayandırarak kaleme alan Gazeteci Fırat Gazel'in kitabı tam anlamıyla eşsiz bir eser olarak hafızlarımızda yerini almıştır.

Mavi Akım Projesini konu alan kitap, Türkiye başta olmak üzere Rusya, İsrail, İtalya, Almanya, Avrupa Birliği, Japonya ve ABD'nin neyi amaçladıkları, niyet ve eylemleri de anlamlandırılmaya çalışmıştır.

Bizde unutulmaları, proje zamanında net anlaşılmasını, kargaşa, kaos, rant ve enerji savaşlarını infografik olarak resmetmeyi amaçladık.

MAVİ AKIM PROJESİ ANLAŞMASI 2025 YILINDA DOLUYOR

» Mavi Akım projesi, Ankara ile Moskova arasında 1997 yılında imzalanan anlaşmaya göre, 25 yıl süreyle, Türkiye'nin Rusya'dan yılda 16 milyar metre küp doğalgaz satın almasını öngörmektedir. Ve bu anlaşma 2025 yılında doluyor ve yeni bir anlaşma yapıp, yapılmayacağı veya anlaşmanın eski haliyle devam edip etmeyeceği hakkında herhangi bir bilgi yok.

» Mavi Akım projesi, 1997 yılından bu yana Türkiye ve Dünya gündeminde kalmıştır. Proje ile alakalı birçok iddialar ortaya atılmış ve bu iddialar zamanın hükümeti ANAP tarafından yalanlanmıştır. Daha sonra ise iddialar nedeniyle BOTAŞA emniyet güçleri tarafından baskınlar yapılarak tutuklamalar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca enerji eski bakanları Cumhurbaşkanı Ersümer ve Zeki Çakan Yüce Divanı'nda yargılanmıştır.

» Mavi Akım Projesinin doğalgaz taşıyan boru hatlarının uzunluğu 1213 kilometre uzunluğunda olup, bu hattın yaklaşık 380 kilometresi deniz altından geçmektedir. Karadeniz altından geçen boru hattı dünyada bulunan en derindeki boru hattı olup, 2150 metre derinliktedir. Bu hat vesilesiyle 2002 yılı sonundan bugüne kadar Türkiye gaz almaktadır.